

ТРИЗНІВНИК - REVUE HEBDOMADAIRE - **TRIDENT**
UKRAINIENNE

Число 28 (86) рік видання III. 3 липня 1927 р. Ціна 3 фр. (Prix 3 fr.)

Париж, неділя, 3 липня 1927 року.

Минулого тижня німецькі газети подали звістку, що Москва вирядила на Україну тов. Ярославського «з особливими дорученнями», що він має «проконтролювати політику українського уряду що-до національних меншостей» і що «в звязку з цією поїздкою дожидають персональних змін в українському уряді».

Одразу звістка ця здавалася трохи дивною. Адже оце недавно тільки переведено генеральну й ретельну «чистку» харківського совнаркому, викинуто «неблагонадійних» що-до сепаратизму комісарів. Ніби вже всі певні з певних. І от мавш, щось не теє. Потрібні знову «надзвичайні заходи», потрібен спеціальний ревізор з столиці. Та ще хто? Такий, що перед ним не то Чубарь чи Петровський, а й сам тов. Каганович тримають руки «по швам» і стоять струнко. На Україну послано Ем. Ярославського, секретаря ЦКК ВКП(б). Звичайно, таку особу по дурному турбувати не стануть.

Ще дивнішою видавалася мета ревізії: національне питання. Хіба ж «розв'язання» національного питання на Україні — це не те, чим пишаються совіти перед світом? Хіба його не ставлять за зразок на в'їздах усім иншим совітським республікам? Хіба московські сатрапи на Україні не стараються саме в цьому напрямку не за страх, а за совість? Це ж на Україні засновано молдавську республіку, польський район, жидівський один і дбають про другий, а оце допіру виділили 9 нових російських. Це ж на Україні наділяють землею жидів. Це ж на Україні на це асигнує даржава «чималі кошти» і виявляє «особливу

увагу» («Пр. Пр.», ч. 129). Це ж на останньому з'їзді в Харківі секретарь ВУЦВК'у пишався, що зараз єсть уже 900 національних сільських совітів і 12 національних районів («Изв.», ч. 32), не рахуючи нових російських. І тут знов щось не те.

Тов. Ярославський уже на Україні. І найкраще дамо йому самому слово, щоб він розказав, чого він приїхав:

«Завдання моєї поїздки по Україні, що я її перевозжу з доручення ЦНК, полягає в тому, щоб перевірити, як виконуються директиви партії в національній справі, яка має на Україні особливе значіння. Україна — це багатонаціональна держава з надзвичайно складними і переплутаними історичними взаєминами між окремими національностями».

Звичайно, з товариською ввічливістю високий ревізор визнає, що «українські партійні організації загалом правильно і послідовно здійснюють лінію партії в національній справі» і що «наслідки цієї роботи треба визнати за величезні». А далі переходить до суті:

«На Україні з одного боку можливі пережитки великоруського шовінізму, а з другого — ~~можливий~~ розвиток українського шовінізму. По де-куди тут може розвинутися єврейський націоналізм, а також і антисемітизм. Національна справа на Україні набирає ще більшої ваги в зв'язку з тим, що тут недалеко польський кордон, за яким живе багато українців, та до того ще на українській справі будують свої плани також і білогвардійці».

Крім того не може не непокоїти Москву і инше:

«Окремі групи людности з буржуазної та дрібно-буржуазної інтелігенції надають питанням національної культури значіння не засобу виховання мас, а мети. Для таких груп інтернаціональне виховання мас різних національностей в напрямку міжнароднього братерства відходить на другий план. Такі явища можна спостерігати як на Україні, так і в Грузії та і по інших національних республіках».

Одним словом, закінчує тов. Ярославський:

«Треба мати на увазі ще й де-які збочення та негативні явища в українізації, єврейзації то-що, що їх відзначалося в нашій пресі, на партійних конференціях і з'їздах України, щоб зробити з цього потрібні висновки». («Пр. Пр.», ч. 134»).

Які результати дасть ревізія, — побачимо. Ми звісно не надаємо значіння персональним змінам в складі харківського «уряду»: всі вони одним миром мазані і всі однаково, хіба що один щиріше ніж другий, служать своєму панові. Так само невідомо ще, які «потрібні висновки» зробить з ревізії Москва, але й зараз вже з самого факту і того, що говорить тов. Ярославський, можна одмітити де-що, не позбавлене ваги і цікавості.

Перш за все ВКП(б) посилає свого чоловіка, щоб перевірити, «як виконуються директиви партії». Отже, ще зайвий раз підкреслюється, що Україною править не місцевий «уряд», а московська партія. Далі, коли й справді на Україні «правильно і послідовно здійснюють лінію партії в національній справі», то чи не слід, визнавши це, так само «правильно і послідовно» розв'язати національне питання в Росії?

Коли брати на увагу «польський кордон, за яким живе багато українців», то чи не слід згадати про ті мільйони укр. населення, які позбавлені усяких прав на території РСФСР? Та, звісно, тов. Ярославський приїхав на Україну не для того, щоб учитися, і не на те, щоб переносити до Росії національні експерименти, що їх dokonують на Україні і що їх єдине завдання — підбити українську стихію і витворити на нашій землі чужоземні острівці, зменшивши силу її опору проти окулантів.

Вістря ревізії направлено проти українського «шовінізму». Ми знаємо, що так охрестили большевики національні прямування українського народу, змагання до самостійности. І цей «шовінізм» дається їм в знаки. Їм доводиться витратити багато сил на боротьбу з цим. От і остання резолюція ЦК КПБУ говорить про необхідність «підсилити боротьбу з шовінізмом» («Пр. Пр.», ч. 131).

Оцей «шовінізм», оті непевні «групи», оці «збочення» та «негативні явища» і являються, очевидно, головним предметом ревізії, після якої треба сподіватися нових заходів та нових засобів для боротьби з ними.

Але, звісно, ніякі нові скорпіони не допоможуть. До дальшого загострення і поглиблення національних антагонизмів на Україні приводить вже самий факт панування чужинців, вся їхня система управління поневоленим краєм через терор та за допомогою чужих краєві людей, вся їхня колонізаційна політика — сприяння чужеродним елементам.

Край цьому звісно покладе тільки кінець московської окупації, разом з її режимом терору, совітів та «національної» політики.

Перед цим неминучим кінцем і хвилюються, хапаючись за все, окупантi. Ці раптові зміни на високих посадах, оця свіжа «сенаторська» ревізія це ознаки того, що Москва нервується, втрачає рівновагу, що вона і сама не певна свого стану посідання на Україні.

Переспективи нашої культури.

Ми нарешті стали на порозі національного визволення. Правда, щоб дістатися за браму «Казки», нам доведеться виважити залізні двері, але ми нарешті виробили собі національний ідеал, а це ж головне.

Українська політична думка шляхами «провансальства», вживаючи вислову Д. Донцова, дійшла тепер до тієї точки, звідки вона вже завдяки самій інерції покотиться далі і виллється у форми гідні вільної нації. Та мені хотілось би зупинитися над проблемою нашого культурного ідеалу, над питанням «своєї правди і волі», про які говориться стільки порожніх слів, які при найбільшому бажанні не можливо собі більш менш виразно уявити.

Чи не для того ми будуємо «свою хату», щоб у ній спокійно могли шукати «своєї правди»? А проте, що зроблено досі для того, щоб дізнатися, яке у неї обличчя? Адже я гадаю, соціалістичним устроєм України наших соціалістів, або «територіальним патріотизмом» України Скоропадського не вичерпуються творчі завдання нашої нації, культурна її місія в світі!

Примітивізм думання нашого громадянства, яке не здібне бачити далі сьогодняшнього дня, яке ні разу в історії не дало прикладу спонтанности в розвитку національної ідеології, призводить до того, що народ «Нової Геллади» Гердера напوماцьки, керуючись самим інстинктом, посувається по своєму історичному шляху.

Які культурні національні ідеали, які перспективи творчої праці відкрила наша інтелігенція перед народними масами? На чім і для яких великих діл виховує вона молодь нації? Відповідь на це одна. Тут також ганебна *tabula rasa*, незоране поле, що жде не діждеться своїх орачів. . Хто, роблячи огляд нашого культурного стану, спробував показати наші ахилесові п'яти, наші рани пекучі, наші вимоги від сучасного? Маємо ми, наприклад, дитячу оригінальну літературу, кричимо бодай з болю, що її немає? Хто нарешті зважився глянути до темряви нашого майбутнього?

Пройшовши переможно (до Хвильового включно!) шлях: «дві руські народності», наша суспільність пішла по лінії найменшого опору — зробила собі золотого тельця з Європи. Цей шлях помітився вже дуже давно і, як кожні неофіти, ми скоро угледимо геркулесові стовпи. Чи не характерно, що по Шевченкові не знайшлося ні одного більшого поета, що творив би, коли не на основі народньої психіки, то бодай народньої ритмики? Хто завершував би почату ним геніяльну будову національної поезії?

Чи не страшає те, що наша новітня музика, маючи перед собою незбагнену божественну стихію музики народньої, губить своє національне обличчя? Нашому мистецтву теж, здається, поки що не судилося піти далі плахт і стилізованих півників.

Яка трагедія не могли розвивати подарованого богами, поїти його

свою кров'ю і нести у безконечність, у вічність! Могти тільки наподобювати і перелицьовувати!..

З усіх витворів українського духа забезпечене майбутнє має, здається, тільки наша національна кулінарія...

Як серед народу витісняється його стародавній одяг неестетичними і непрактичними фабричними виробами, так і в нашій національній психиці і в її вияві — мистецтві проходить процес загальної нівеляції, обезличення, (чисто в стилі «Куденгове-Колерджі») «Провансальство» наше в цього боку було національнішим. Я не відкидаю природности та історичної логіки впливу вищих культур на нижчі. Як могутній фермент людського розвитку, він існував споконвіку. Нарід, що виступив на арену історії після того, як цвіла римська цивілізація, вже не може до кінця бути самим собою. Вкусивши од плодів культури з рук Франції чи Німеччини, він понесе на собі тавро їхнього духа. Може вражати лише та чисто рабська психологія, з якою ми підходимо до західної культури.

Англія, що дала світові класичний зразок культурної відпорности та моці національної традиції, зуміє перетопити в собі чужі культурні впливи. Для молодої ж української нації існує небезпека, що, опанувавши Чорне море і твердою ногою станувши в середній Азії, вона загубить свою індивідуальну фізіономію.

Чи не буде це профанацією тих ідей, що во ім'я їх наш нарід почав свою хресну путь?

Тим більше, що тепер у вік розбуджених націоналізмів атмосфера для денационалізації такого роду являється як найменше сугестивною. Докази того, що національний спосіб думання, рідне мистецтво для нашого народу не пережилися, можна бачити і у велитенській популярності побутового театру на Великій Україні і в думою розвитку народних хорів там же і в триумфальному поході вже на чужині, в Європі та Америці національного балету й бандури.

Треба пом'ятати: ніщо не нищить так традиційних форм життя, як великі суспільні катаклізми. Світова війна, а ще більше большевизм навіки полишать слід у цілій психиці українського народу. Це буде в першу чергу слід духа московського. Остаточний вступ України в коло західно-європейських націй і нагла зміна культурного з'окілля принесуть страшну депресію національної культури.

Тепер лише свідоме відношення до нашого культурного будівництва, уперта праця в напрямку вироблення його форм, культурний націоналізм можуть забезпечити нашому народові самостійну культурну будучину.

В світі соціальнім, як у світі органічнім тільки процеси диференціяції є в основі творчими і життєдавчими процесами. За підвалини нашої культури ми мусимо покласти національну психику, що її принесе дужа хвиля нової селянської інтелігенції, та народню культуру, яка єдина дала змогу устоятися нам в часи «неправди і неволі».

Вже тепер наша суспільність має розроблювати наші ближчі і дальші творчі завдання, щоб перед молодим поколінням поставити вироблений національний культурний ідеал.

Ми ще не доросли до орієнтації на самих себе, на Моринці, з яких вийшов Шевченко, кість од кістки і плоть од плоти українського народу.

Колись ми до цього прийдемо, як прийшли нарешті до справжнього розуміння слів: «уставайте, кайдани порвіть»!

Тоді геній українського народу займе гідне його місце в пантеоні вселюдської культури.

А. Б.

Сокільство і спорт*)

І І.

Всі системи фізичного виховання завжди заключають в собі і спорт, але спорт чистої води, очищений від згаданих в попередньому нарисі хиб, і тому завжди більш всебічно впливають на організм, не числячи вже того, що більш-менш всі вони крім сторони фізичної уділяють місце і стороні моральній.

Коротко можна схарактеризувати головну різницю фізичної сторони виховання сокільського (під чим ми розуміємо, як вже було зазначено різні системи не спортивного характеру) та спортивного в такий спосіб: сокільство примушує кожного члена свого фізично працювати і дбати про різнобічний розвиток тіла незалежно від тих чи інших індивідуальних даних, в той час, як спорт дає можливість бажаючим із спортсменів фізично вправлятися і особливо сприяє однібічному розвитку тіла в напрямку індивідуальних здібностей.

Соколом може бути лише той, хто проробляє всі вправи, які відповідають його фізичному станові, а спортсменом і навіть професіональним той, хто ніколи в житті не пробіг і пари метрів, а за те тонко вивчив правила гри в футбол чи теніс.

Ця всебічність сокільської системи особливо виявилася на останніх інтернаціональних гімнастичних змаганнях в Ліоні. Соколи, яких завжди вважали лише фаховцями в гімнастиці, перемогли своїх конкурентів не лише в ній, а і в легкій атлетиці, себ то в бігах, скоках і метях. І це цілком нормально, бо гімнасти французькі і бельгійські, як правдиві спортсмени, направили всю свою увагу на удосконалення лише галузі руханки, занедбавши решту.

З цього натурально не випливає, що соколи могли б з таким же успіхом виступити на Олімпіадах по окремих галузях спорту проти фаховців професіоналів, але випливає, що при підсумовці цілої низки ріжних спортових вправ, які робить одна людина, вони мають найбільше шансів на першенство.

Відкладаючи розгляд інших популярних систем фізично і психо-

*) Диви «Тризуб» ч. 21 (79).

вання до іншого разу, намітимо тут основні шляхи і основні положення сокільства.

Колискою сокільства є Чехія і батьками його вважаються чеські патріоти д-р Тирш — філософ і педагог та Фігнер — культурний діяч і меценат, які заснували р. 1863 в Празі перше т-во Сокіл.

По ідеї д-ра Тирша це товариство мало на меті об'єднувати чеську патріотичну молодь і виховувати її фізично, морально і по часті політично. В основу її фізичного виховання було покладено так звану «систему Тиршову», яка, взявши за основу по часті німецьку, по часті шведську гімнастику на приладах, розвинула її, об'єднавши, доповнивши й усунувши однобічність і одноманітність і крім того дала витриману поступовість вправ на різних приладах рівнобіжно з виробленою термінологією. Основні знаряддя, вибрані Тиршем, були: дрючок, круги, рівнобіжки і кінь, себ то два, на яких тілоправець переважно висить, і два, на які переважно спірається. Практика 65 років показала, що ідея була цілком правильна.

Протягом більш ніж півстоліття система Тиршова була сильно поповнена і удосконалена, але ці чотири прилади все лишаються основними і головними, на яких вона тримається.

П'ятим не приладом, а найбільшим відділом є улюблені соколами вправи вільноруч, які безсумнівно явилися попередниками сучасної людської ритмічної гімнастики.

Вправи ці, які можуть бути дуже легкі (піднесення і спущення рук та ніг) і незвичайно тяжкі та складні, робляться звичайно під рахунок чи музику і крім фізичної вправи виробляють у соколів звичку до масових рухів і почуття ритму. Виконуються вони групами від кількох людей і до 15.000 (на останньому всесокільському зльозі у Празі).

Крім цих основних галузей соколи вживають спортові дрючки і линви, шведські драбини і кладку, східні булави, і вправи з зброєю, а також останніми часами займаються всіма галузями спорту і атлетичними грами.

Ця витримана система виконується звичайно в такий спосіб:

Всякий, хто бажає вступити до Сокола, мусить одбути пробний період, після чого він приймається в члени і мусить що найменше раз на тиждень відбувати обов'язкові вправи до 40-літнього віку. Після того може вправляти по бажанню. Самі групи поділяються на жіночу й чоловічу, які в свою чергу діляться на дитячу, шкільну, підріст, дорослих і старших, які звичайно вправляють в окремі дні і виконують спеціально складені для кожної груп вправи. Самі ці окремі групи для самого переведення вправ діляться на дружини, здебільшого по шість людей, в залежності від вправленности і фізичних даних.

Цей строгий розпорядок приводить до того, що серед соколів такі рідкі каліцтва, такі часті у спортсменів, і такий незначний відсоток нещасних випадків при самих головоломних вправах. В сокільській гімнастичній залі можна бути цілком спокійним, бо кожний робить лише те, що зможе робити, і крім того під доглядом фаховця, який може кожної хвилини прийти йому на допомогу.

Тому головний закид, який роблять соколам прихильники інших систем, а саме закид в акробатиці, не витримує жадної критики. Для вправленого від років сокола найтрудніші вправи легкі й безпечні, а для невправленого неруховика часто піднести до гори одну ногу діло неможливе і небезпечне.

Ця обов'язковість вправ і є очевидно головним імпульсом, що штовхає сокільську систему по дорозі поступу і що за останні п'ятьдесят літ довів кількість членів сокільських організацій з кількох майже до мільйона.

Цей широкий розмах справи дозволив соколам крім великого удосконалення організації виробити кадри фахівців інструкторів по різних галузях вправ, а також зокрема для вправ з дітьми, дорослими, жінками і т. ін.

На рівні з вихованням фізичним соколи ставлять і важливість морального виховання. Сокіл, що перебуває з дитинства в сокільському товаристві, звикає до послуху, дисципліни й розуміння спільних інтересів, при чому слухатися мусить не призначених кимсь учителів чи начальників, а інструкторів, які імпонують йому своїми знаннями і зручністю. Сокіл звикає до певної організаційної системи, до рівності й братерства (в деяких сокільських організаціях обов'язково називати один одного братами і сестрами і на ти) і нарешті сокіл в своїй організації, закинутий в якомусь далекому селі, має єдиний культурний осередок, де він може дістати не лише спортову літературу, як член якогось спортового товариства, а й відповіді на всі запитання, які йому трапляються в житті, а також моральну й часто матеріальну підтримку.

Крім дисципліни й обов'язковості, на яких тримається сокільська організація, ще величезну роль грає безплатність всіх функцій, які виконують члени товариства. Принцип той, що сокілство не мусить перешкоджати нормальній праці людини, і що таким чином активним соколом може бути кожен, а тому й не треба за виконання сокільських обов'язків платити грошей. І цей принцип твердо, в протилежність організаціям спортовим, провадиться в сокілстві. В сокілстві немає і не може бути професіоналізму, цієї язви, від якої так страждає спорт. Навіть професіонали, вчителі руханки, і ті в соколовнях є лише безплатними інструкторами. Сокіл працює для себе й для своєї країни, а не для публіки, яка платить, а тому у нього є лише бажання удосконалитися, щоб бути першому між рівних, але не для того, щоб набити кишеню. Тому ніж соколами й немає стремління до спеціалізації, або дуже рідка гіпертрофія певних органів. І щоб затримати цей стан річей, щоб вести й далі молодь шляхом здорового фізичного й морального виховання, соколи і вводять в усі свої змагання обов'язкову руханку на приладдях та вільні вправи. Всякий чемпіон спорту, який виконує добре лише одну-дві вправи, зостанеться в цих змаганнях далеко ззаду, бо вони вимагають знання приладів і щоб затримати цей стан річей, щоб вести й далі молодь шляхом здорового фізичного й морального виховання, соколи і вводять в усі свої змагання обов'язкову руханку на приладдях та вільні вправи. Всякий чемпіон спорту, який виконує добре лише одну-дві вправи, зостанеться в цих

змаганнях далеко ззаду, бо вони вимагають знання приладів і вільних рухів, що дається лише роками і що набути можна лише в соколовнях.

Широкий розмах сокілства, як це завжди буває, викликав цілу армію реформаторів його, які хотіли спекулювати на організації подібних товариств, і ворогів, які хотіли його знищити, щоб закласти щось своє. Досі і перші й другі не мали жадного успіху. Конкуренти, які реформували Тиршову систему з огляду на «акробатичність», приходили до систем до того одноманітних і нудних, що вони не мали жадного успіху у молоді. Інші відкидали обов'язковість і скоро повертались у звичайні спортові клуби з усіма їх позитивними й негативними рисами. І навіть запеклим ворогам не вдалося сотворити нічого нового, щоб притягти до себе молодь.

Правда, в останнє двадцятиліття стали дуже поширюватись інші виховальні організації, але це лише тому, що вони поклали в свою основу лозунги політичні. Ці класового характеру або з певним політичним нахилом організації є конкурентами сокілських тільки фізично, але не морально. Вони лише відтягають до себе певну кількість членів, але за те вони повністю прийняли і Тиршову систему, і методи організації, і методи вправ, і навіть часто-густо засилають своїх інструкторів вчитися у соколів.

Де-хто бачить причину творення цих робітничих, селянських та інших організацій в націоналістичному напрямку, який здебільшого характеризує сокілство, але розгляд цього не входить в завдання нашого нарису. З фізичного боку всі організації точно йдуть за прикладом соколів і тим найкраще підтверджують цінність і універсальність сокілської системи.

Поруч з згаданими існують і з успіхом працюють інші організації фізично-морального виховання типу спеціального, витворені особливими умовами життя різних сторон світу. Де-які з них, як наприклад скаутська, всесвітнє поширені, інші, як стілецькі чи пожарницькі, мають лише локальне значіння, але всі вони стрімлять до одного — розскріпостити людину з умовин життя двадцятого століття. Про них мова далі.

М. е.

Життя і наукова діяльність Д. Щербаківського.

Д. М. Щербаківський народився року 1877 в с. Шпичинцях (кол. Сквирщині). Середню освіту він здобув у київській 3-й гімназії, що скінчив її в році 1897 з золотою медалею, вищу — в Київському Університеті на Історико-Філологічному факультеті, де й був залишений р. 1901 при кафедрі російської історії, щоб готуватися до професорської діяльності. Тоді під керівництвом славнозвісного історика Вол. Бон. Антоновича почалася й наукова робота Д. М. Щербаківського в археології. Приміром, за планом Антоновича з доручення

Підготовчого Комітету до XII археологічного з'їзду в Катеринославі, він провадить розкопки на межі кол. Київщини й Херсонщини й уміло інтерпретує матеріал. Він кладе підвалину планового археологічного, етнографічного й фольклорного дослідження цього району, що не припиняється і досі.

Звісно, діяльність Д. М. Щербаківського зазнала поліцейських і урядових репресій. З цього-ж часу починаються систематичні екскурсії Д. М. Щербаківського для збирання пам'яток народного мистецтва й творчості для Полтавського Земського та Київського, що тепер Всеукр. Історичний, музеїв. 1910 р. М. Ф. Біляшевський запросив Д. М. Щербаківського до київського музею (що тепер Всеукраїнський Історичний Музей ім. Т. Шевченка в Києві) на посаду завідувача Відділів Історично-Побутового та Народного Мистецтва.

Для певної організації музейної справи Музей своїм коштом відрядив Д. М. Щербаківського за кордон, де він вивчив музейну техніку в музеях Берліну, Нюрнбергу, Мюнхену, Дрездену, Праги, Відня, Верони, Венеції, Кракова, Львова та инш.

Після повернення з-за кордону, праця Д. М. Щербаківського розгорнулася в двох окремих напрямках: в напрямку інтенсивної організації Всеукр. Історичного Музею та шкільно виховнім. Всеукр. Історичний Музей, на думку творця його, акад. М. Ф. Біляшевського, перетворену палкою натурою Д. М. Щербаківського в безупинне прагнення, повинен бути монументом української вікової культури, монументом монолітним, неподільним і грандіозним.

Друковані звіти з 1911-1913 років свідчать про інтенсивне зростання київського музею, що почався саме в ці роки через систематичні подорожі та експедиції керівників музею, а особливо Д. М. Щербаківського, зорганізованого через нього шкільного й робітничого активу.

Революція, а особливо націоналізація пам'яток старовини й мистецтва відкрили широкі можливості для виховної й музейної справи.

Данило Михайлович Щербаківський всією своєю палкою істотою кинувся на організацію їх, і без перебільшення можна сказати, в них завжди був першим і найупертішим. Пригадаймо етапи цієї роботи: обрахунок старовини, виділення місцевих музеїв, концентрація в фонді виділення нових музеїв (Картинна галерея), систематизація фонду, повернення цінностей з Москви — все це сполучене з його ім'ям переважно. Музейний фонд невпинно зростає, не зважаючи на невеликі людські й грошові ресурси, що ними розпоряджався музей. Великим досягненням музейної техніки в цей час була хоч би механічна, справжня Сізіфова, боротьба з шкідниками, що її провадив Д. М. Щербаківський.

Від року 1917 Д. М. Щербаківський не залишає й виховної своєї діяльності. Поступово протягом 1917-27 року, він викладає у вільні від музейної роботи години у Фребелівському Інституті, в Археологічному Інституті, в Інституті Пластичних Мистецтв Архитектурному Інституті, в Художньо-Індустріальному Технікумі, Київському Художньому Інституті та керує готуванням аспірантів

до Київської катедри мистецтвознавства. Як і раніш, талановитий вихователь, він не тільки навчає своїх учнів, але й запалює їх до праці, знаходить у себе час до пильної семінарської роботи, для вивчення потреб і прагнень своїх учнів.

Науково-дослідча діяльність Д. М. Щербаківського розпочинається з року 1902 на сторінках журналу «Киевская Старина» статтею «Бібліотека Вишневецкого замка». Року 1904 маємо публікацію «Фундушева запись князя Любарта Луцкой церкви Ивана Богослова». («Чтения О-ва Нестора Лѣтописца»), року 1905 — «Раскопки курганов на пограничьи Киевской й Херсонской губ.». З 1913 по 1927 рік Щербаківський друкує публікації та окремі монографічні розвідки з українського мистецтва, як ст. «Казак Мамай». — «Суета Сует», «Сімволика в українськiм мистецтві», «Українські деревляні церкви», «Микола Іванович Петров», «Сторінка з української демонології». ряд рецензій. Найбільше опублікував своїх багатючих матеріалів Д. М. Щербаківський року з 1925. Серед них можемо назвати хоч-би такі, як «Реліквії старого київського самоврядування». «Перший театральний будинок у Києві та його садиба», «Український портрет до кінця XVIII століття», та розкішний випуск «Українське Мистецтво», т. II, 1926 року. Низка праць небіжчика тепер є в друкованій незабаром вийде в світ.

Треба відзначити також жваву діяльність Д. М. Щербаківського, як товариша Голови Всеукраїнського Археологічного Комітету. Тут за короткий час свого перебування Д. М. Щербаківський перевів організацію мистецького відділу, організував плановий дослід Поділля й Волині, в наслідок якого з'явився імпозантний мистецький відділ на черговій звітній виставці ВУАК-у за рік 1926.

Громадянство не забуде роботи небіжчика й після його смерті зміцнить підвалини культурного наукового будівництва.

Ф. Ернст.

(«Пр. Правда».)

* * *

В день похорону в приміщенні аудиторії Лаврського Музею (трапезна зала) відбулася громадська панахида з приводу смерті Д. М. Щербаківського. На громадській панахиді присутні були: уповноваж. Уирголова науки та Округовному тов. Левицький, представники УАН — акад. Кримський, акад. М. Грушевський, С. Єфремов, В. Перець, О. Новицький, представники Всеукраїнського Музейного Городка — наукова колегія, співробітники музею на чолі з директором П. Курінним, колектив службовців Всеукраїнського Історичного Музею, представники секції наукових робітників, керівники різних кафедр наукових установ, а також художників ВИШ-ів та рідні небіжчика.

«Панахиду відкрито вступним словом акад. Новицького про діяльність Д. М. Щербаківського, яко товариша Голови Всеукраїнського Археологічного Комітету та дійсн. члена катедри мистецтвознавства. Він висловив глибокий жаль з передчасної смерті небіжчика і амалював той тяжкий став, в якому опинилася катедра з його смертю.

«Після того тов. П. П. Курінний розповів коротко про наукове життя небіжчика, та його визначну роль і торкнувся тих безпосередніх причин, які привели до трагічного кінця.

«Представник Укрголовнауки тов. Левицький в своїй промові відзначив надзвичайне зацікавлення(!), яке викликала несподівана смерть Д. М. Шербаківського серед різних партійних, радянських та наукових установ і тверде їх рішення викрити ті причини, що призвели до сумного кінця з метою оздоровити умови для наукової праці.

«Акад. Гримський, представник Ц. Б. секції наукових робітників та представник київської секції наукових робітників Ож. Дорошкевич та інші промовці підкреслювали те велике значіння, що його мав небіжчик в різних галузях української науки.

«У перервах між промовами грав оркестр під орудою проф. Михайлова, виконував «Заповіт» та жалібний марш.

«Після закінчення промов жалібний похід пройшов повз музеї Музейного Городка і спинився біля могили, що була викопана у садку коло дзвіниці проти головного корпусу музею. Під звуки жалібного маршу труну опущено в землю коло 7-ї год. вечора. Похорон за стародавнім звичаєм датовано радянськими монетами чеканки 1921 року, що «їх кидали на дно домовини».

«Пр о л . П р а в д а».

Пам'яті М. Шугаєвського

Часопис «Діло» (ч. 126) приніс сумну вістку про смерть Миколи Степановича Шугаєвського, бувшого урядовця Міністерства Освіти УНР, а в останній час одного з видатних культурно-просвітних діячів на Волині під Польщею.

Мені довелося разом з М. С. працювати в Міністерстві Освіти ще в Києві, а потім в Кам'янці на Поділлі та на еміграції.

М. С. належав до числа тих робітників, які з перших же днів революційного руху на Україні всією душею віддалися культурно-просвітній праці для рідного народу.

Почавши свою працю в департаменті позашкільної освіти, М. С. залишався в цьому департаменті до моменту його ліквідації в Тарнові. Тепер після ліквідації департаменту позашк. освіти М. С., що давно вже рвався до живої практичної роботи серед рідного народу, вирішив податися на Волинь, щоб там здійснити свою мрію.

М. С. завжди відзначався кипучою енергією та активним інтересом до національно-громадських справ, а тому зрозуміло, що М. С-ча знаходимо також в числі членів організаційного комітету Православного Церковного з'їзду, що цими днями відбувся в Луцьку.

Серед різних галузів позашкільної освіти М. С. з особливою любов'ю ставився до театру, і тут він виявив на аби-який хист не тільки в ролі режисера, але й актора. Між иншим М. С. надавав велике значіння дитячому театру і сам прислужився йому, як автор п'єс «Дід Мороз» (видання М. Таранька у Львові).

Взагалі треба пожалкувати, що М. С., добре володіючи пером, так мало друкувався за своє життя, хоча, як знаю, у нього було виготовлено до друку де-кілька творів для дитячого читання.

Ще більше літературних праць в формі докладних записок переходить в архіві міністерства освіти, які в свій час могли б теж знайти місце на сторінках просвітних часописів.

З числа друкованих праць М. С-ча не можу не згадати тут невеличкої, але багатой змістом, статті «Освіта на Україні», яка була вміщена в Календарі громадянина-кооператора на 1919 р. (видання «Дніпросоюз»). Кінчається ця стаття такими словами: «Настане час справжнього визволення з під влади тих, хто, користуючись нагодою, під прапором захисту прав людности, руйнує справу національної освіти, і учительство, забувши тяжкі перешкоди, не поминаючи нікого лихом, знову жваво візьметься за працю для народу, щоб вивести його на широкій, ясний шлях кращої будучини».

Нема сумніву, що в час здійснення цієї віри М. С-ча в справжнє визволення України, український нарід згадає теплим словом і М. С-ча, як одного з визначних робітників на культурно-освітньому полі.

Ст. Сірополко.

XI Конгрес Міжнар. Унії Т-в Ліги Націй.

В днях від 24 травня по 1 червня ц. р. відбувся в Берліні Конгрес Міжнародної Унії Т-в Ліги Націй. Варто зазначити, що після війни це перший міжнародний Конгрес, який відбувся в німецькій столиці. На сьогоднішній день в унії нараховується більше 30-ти держав, що через свої товариства провадять свою активну працю. Ідея творення товариств Ліги Націй в переживаючій більшості цих держав охопила досить широкі кола громадянства та притягла до активної участі в них відомих і авторитетних політичних та громадських діячів. Шляхом витворення публичної opinii, студіюванням ріжних справ — часто навіть дрібних Унія старається впливати на уряди, коли політика цих урядів є недоцільною або не є справедливою. Основною метою Унії є пропаганда миру та вирішення всяких конфліктів в лагідний та справедливий спосіб. Звичайно це не легке завдання особливо в наші часи, коли не тільки уряди, але і людство втратило те, що зветься людяність. Для нас українців, існування Унії особливо важке. Ні одна нація не знає таких кривд, які заповдіні нашому народові. Цих кривд ми не в стані сьогодні виправити ніяким иншим способом, бо не маємо своєї держави, не маємо своєї армії. Отже лишається шлях апеляції до всесвітньої opinii. На жаль, треба зауважити тут, що серед української еміграції т-во наше не знайшло для себе належної уваги і оцінки. Особливо це відноситься до нашої еміграції в Чехословаччині, якій, здавалося б, в першу чергу належало б займатися справами товариства.

Відкриття конгресу відбулось 26 травня в салі засідань німецького парламенту. Президент міжнародної Унії проф. А. Олар (Франція) відкрив XI сесію конгресу і перше слово для привітальної промови дав голові німецького товариства Ліги Націй графові Бернсторфові. Потім від імени німецького уряду забрав слово канцлер д-р В. Маркс.

Праця комісії і бюро Унії розпочалася ще 24 травня. Для нас особливо значіння набірала праця комісії меншостей, на порядку денному якої стояла справа українських меншостей. Головною Управою укр. т-ва було виготовлено меморандум, в якому з'ясовувалось положення укр. населення, що силою обставин знаходиться тепер під владою сусідніх держав. В цьому меморандумі управа т-ва однаково віднеслася до усіх цих держав і однаково виступила в обороні прав свого населення, яке терпить політичне, національне і релігійне пригнічення чи то під Польщею, Румунією, Чехословаччиною, чи під Московією.

Тільки на третій день прийшла черга до нашої справи. В комісії не було вже фізичної можливости зайнятися нашою справою, як то нале-

жить у всій її повноті. Крім того вже і перед тим де-які справи інших національних меншостей було віднесено на остаточне вирішення на майбутніх зборах комісії в Софії. Делегацією українського т-ва було коротко освітлено перед комісією справу українських меншостей та вказано на те велике і важне значіння для справи миру, коли питання це буде вирішене в справедливий спосіб. На пропозицію англійського делегата укр. делегація згодилась розгляд і вирішення нашої справи перенести на майбутні збори цієї комісії в жовтні місяці цього року в Софії.

Для нас конгреси Унії мають особливе значіння і тому участь в них українського т-ва завжди бажана і потрібна.

Заступали на цьому конгресі наше т-во заступник голови Т-ва І. Баяк та член Т-ва Д. Андрієвський.

[***

Під прапором державности.

День 22-го травня серед української еміграції в Румунії пройшов під прапором української державности.

В цей день, у всіх осередках емігрантського скупчення відбулися панahiди по організаторів української національної регулярної армії Симонові Петлюрі та по всіх вояках, що загинули у боротьбі за державну незалежність України.

Відаючи пошану своїм відомим і невідомим героям, українська еміграція в Румунії в той-же час всюди заманифестувала свою національну єдність та готовність кожної хвили стати до нової активної боротьби під державними прапорами У. Н. Р.

Букарештська колонія в цей день, крім того святкувала також й другу історичну подію, звязану з визвольною боротьбою українського народу за свою державну незалежність, а саме: 10-ту річницю з дня утворення першого парламенту відродженої української держави— Центральної Ради.

Академія, присвячена цій події, відбулася в салі «Трансільванія». Відкрив її Заступник Голови Української Мисії та Громадсько-Допомогового Комітету Д-р В. Трепке, який закінчив свою коротку промову пропозицією вшанувати вставанням тих лицарів визвольної боротьби, які за кращу долю батьківщини зложили своє життя.

Всі присутні встають.

Один мент урочистої тиші і по салі лунає бадьора мельодія гімну: «Ще не вмерла Україна».

Після цього бувший член Центральної Ради Іван Усенко виступав з докладом на тему: «Засновання Центральної Ради та її діяльність».

Даючи короткий огляд історії засновання Центральної Ради та тих виключно складних і тяжких умов, в яких доводилося їй переводити свою працю, докладчик малює весь історичний шлях Центральної Ради від автономних та федеративних концепцій, які свідчили про шире бажання порозумітися з російською демократією, до оголошення суверенности української держави й покликання до життя українського національного уряду.

Закінчує свій доклад п. Усенко певністю в тому, що часи лихоліття для України та її народу минають і що наближується вже той час, коли вона вільна займе належне їй місце серед інших державних народів світу.

Слідуючий доклад на тему: «Значіння Центральної Ради в справі відродження української держави» мав виголосити також бувший член Центральної Ради Льюк Гаврилюк.

На жаль, живучи на провинції, далеко від Букарешту, він не міг прибути на свято і, приславши рукопис свого докладу, просив зачитати його, що й було зроблено автором цих рядків.

Згадавши в своєму докладі про союз Богдана Хмельницького з Моск-

вою, автор докладу зазначає, що союз цей поступово перетворювався в цілковите поневолення України.

Поневолення це зайшло так далеко, що Україна, яка кілька років тому займала поважне й помітне місце, зовсім зникла з мапи Європи й саме ім'я її на міжнародньому форумі стали забувати.

Українська Центральна Рада, що народилася силою активності найсвідоміших українських кол, не тільки розвіяла цей історичний порох забуття, вона розбурхала національну свідомість нашого селянства і робітництва.

«Національний дух охопив наш нарід якоюсь стихійною силою: вийшли на поверх із закутків ества забуті ідеали, стародавні звичаї, відродилися давні демократичні принципи й заговорило в українських серцях козацьке завяття.

Центральна Рада наче розкрила перед народом українським всі таємні сторінки його славної традиції, захоплюючої героїчної історії й двигнула маси до чину для підтримки того державного відродження, яке почала провадити в життя».

Зупинившись на тому, що наша визвольна боротьба, що розпочалася під час останньої революції, була тісно звязана з московською, І. Гаврилюк підкреслює, що московська демократія йшла спільно з нами лише в боротьбі за гасла соціальні. В питаннях національних вона відверто й рішуче виступала проти нас.

Це привело Центральну Раду до зрозуміння, що «нам немає чого покладатися на чужу ласку й що треба самим творити своє державне життя». І як наслідок такого зрозуміння, з'явився її перший Універсал.

Правда, цей Універсал ще не оголосив державної незалежності, не порвав цілком з Московщиною, але вже й в ньому було написано горді й сміливі слова: «Ми, Українська Центральна Рада, видаємо цей Універсал до всього нашого народу й сповіщаємо: Однині самі будемо творити наше життя».

Зупинившись на дальших двох. Універсалах, що творять наступні етапи мінливих подій того часу, І. Гаврилюк дає яскраві малюнки того шовінізму та тих амбіційних імперіялістичних тенденцій московської демократії, які викликували серед українських мас почуття національної образи. Логічним вислідом подій був четвертий Універсал, виданий 22-го січня 1918 року.

«В цьому Універсалі, волею всього Українського Народу, Центральна Рада проголошувала всьому світові й навкіи, що: «Однині Українська Народня Республіка стає самостійною, ні від кого незалежною вільною Суверенною Державою Українського Народу».

«Цим величним актом Центральна Рада завершила свою працю.

Коли ми згадуємо всю історію Центральної Ради, то бачимо, що її праця й вся діяльність провадилася під гаслами демократизму, від ідеалами народоправства, під принципами рівності й братерства межі всіма національностями, що населяють українську землю, і наколи-би лише виключно це робила Центральна Рада, то й тоді-б добра слава лишилась-би за нею назавжди. Але-ж не це було головною заслугою Центральної Ради.

Пам'ятник нерукотворний утворила вона собі тим, що відродила й усталила в правий спосіб українську державність, що досягла найвищого ідеалу нації — її самостійності й незалежності; досягла ідеалу, за який пішли на смерть десятки тисяч найліпших синів України, за який вже на протязі десятиліття й тут, на еміграції й там, на рідних теренах змагається український нарід, бо не має зараз у нас вищого ідеалу, як той, що його поставила перед нами Центральна Рада — незалежна суверенна українська держава.

І значіння Центральної Ради в справі відродження української державності велике, незрівняне...

Раніше, чи пізніше, — закінчує свій доклад І. Гаврилюк, — а Україна самостійною суверенною державою, як була, так і буде».

У відповідь на це з місць несуться гучні та дружні оплески.

Серед присутніх почувасться настрій певности.

Над білим столиком докладчиків, на високій підставці, стоїть повитий жовто-блакитними прапорами, намальований аквареллю великий Тризуб, скомбінований з постагтою Архистратига Михаїла.

На темно-синьому полі, який так нагадує глибоку блакить українського неба, у ніг Архистратига Михаїла яскраво червоніють китиці червоної калини, що характеризують собою ту кров, якою так рясно покроплено українські землі.

При світлі електрики, жовто-гарячі крила Архистратига горять та відблискують соняшним промінням.

Не зважаючи на те, що герб цей намальовано більше 5-ти років тому одним з інтернованих українських старшин п. Дідовим, він й до нині не згубив свіжости фарб.

Очі мимо волі зупиняються на холодному мечеві, який твердою рукою тримає Архистратиг Михаїл.

Меч — то символ сили, якою українська нація здобуває собі права.

Зачитаним докладом І. Гаврилюка закінчується перша частина Академії.

Після перерви розпочинається друга частина Академії, присвячена українській Армії.

Докладніше про це свято ми подали в одному з попередніх чисел «Тризуба».

Закінчується вечір повною глибокого почуття, патріотично-піднесеною, промовою Д-ра В. Трепке.

«Оглядаючися назад, — каже між иншим В. Трепке, — коли в Києві, після двох з половиною століть, знову залунало з публичної трибуни Центральної Ради вільне слово українського громадянства, мимо волі перед багатьма встає питання: «Чому-ж Україні не пощастило й досі досягти своєї державної незалежності, як того добились інші народи, які, подібно Україні, були віками поневолені і втратили було свою самостійність, але, після великої війни та після великих революцій, що охопили майже цілий світ, вони знову повернули, чи то наново створили собі свої власні держави.»

Коли-ж до того пригадається величезна сила жертв, принесена українським народом на вівтар визвольної боротьби, то де в кого може повстати питання, — чи не винні часом в тому наші старі діячі й проводирі?... Чи не винна в тому в першу чергу Центральна Рада, яка, заплутавшись в питаннях соціальних, зневажила важливість питань національних та державних?

Принципи державної незалежності України стали пануючими лише після довгої еволюції і гірких та тяжких розчарувань, головню під впливом відношення до українського руху всіх без винятку політичних і соціальних російських угруповань, особливо-ж поступових та революційних, на прапорі яких так пишно визначалися слова: воля і братерство народів, вільне право кожного народу на самоозначення, включно до відділення.

На світанку російської революції цим словом наївно вірили українські діячі, а з ними і український народ.

Але слова ці буди лише порожніми гучними фразами, за якими крилися хижацькі інстинкти звиклого до панування протягом двох з половиною століть російського народу. Тому так часто доводиться чути суворий осуд діяльності Центральної Ради, яка не змогла використати вповні історичний момент і зміцнити українську державу.

Та не туди мусить бути скерований осуд і гнів, бо коли й було зроблено багато помилок в українській політиці Центральної Ради, то не зі злої волі її членів і проводирів, а лише через брак практичного досвіду державного будівництва та завдяки наївній вірі в ширість приваблюючих гасел, в виконаних російськими революційними колами.

Ця наївність та брак досвіду є наслідком штучного недопускання широких громадських кол в Росії до державної праці та наслідком зрощення культурних елементів української нації.

Завдяки цьому, в потрібний історичний мент, нам забракло практичних і досвідчених державних діячів.

Тому грів і осуд мусять бути скеровані в першу чергу проти російських кол, проти російського народу і Москви, звідки вийшов у всій час царський абсолютизм, а потім брехливі гасла російських революційних кол і нарешті новий охлократичний абсолютизм червоної совітської влади.

Коли-ж винити в невдачах українських діячів і Центральну Раду, то в першу чергу нам треба винити самих себе, весь український нарід, що дав себе ошукати й одурити. Бо Центральна Рада була не штучним витвором, а плоттю від плоті і кров'ю від крові українського народу, а члени Центральної Ради були його лідерами та поступали згідно з наказами виборців, засліплених тим-же півдівтацьким своїм мрійництвом...

Але час минув.

Український Нарід шляхом страждань осягнув державного досвіду. Його воля до здійснення власного державного ідеалу стала непохитною, як непохитною є віра його в те здійснення.

Але що-ж позитивного лишилося нам від Центральної Ради?

На це я дам коротку відповідь: Перше — мова.

Українська мова, яка раз пролунавши з катедри Центральної Ради в Києві, осягла пануючого положення на Україні. Вже не має тієї сили, щоб знову звела її на яке-сь другорядне «наречіє»... А мова — це є один з головних елементів — ознак нації. Це є той скарб, через який широкі народні нола зможуть засвоїти собі принципи сучасної людської культури і розвивати її далі в своїм власнім світогляді та гармонії з її всесвітнім поступом.

Тому лише цей один здобуток — власна пануюча мова — є величезного значіння, який багатьома недооцінюється ще й досі.

Другим величезним здобутком з часів Центральної Ради єсть викристалізування і ствердження в розумінню широких народніх мас принципу державного ідеалу, яко незалежної самостійної української держави.

Від куцої автономії з неясними до неї поясненнями до викинення і здійснення гасла незалежної державности — ось той еволюційний шлях та шлях тяжких страждань, яким Центральна Рада повела український нарід.

Байдуже, що цей ідеал не здійснився вповні.

Процес відродження нових національних держав в сучасній епосі ще не скінчився. Він лише затримався на де-який час.

Відродження це прийде й для України. В це ми всі твердо віримо.

Чи дождемо ми до нього чи ні, але ми мусимо бути гордими і вдячними долі, що вона поставила сучасні нам покоління до праці над дальшим розвитком того процесу, який був розпочатий тим невеликим гуртком старих українських діячів, що поклали основу Центральної Раді і дали перший товчок до сучасного українського національно-державного руху.

Завдяки вищезазначеним двом великим осягненням українського народу: панування власної мови на рідній землі і зрозуміння принципу власної держави широкими народніми українськими масами — український нарід перетворився в націю, свідому свого значіння та своїх прав серед інших націй світу.

Тому не осуд і не безоглядна критика мусять мати місце при розгляді подій останніх 10-ти років, а уважне студіювання їх перебігу і причинности, аби запобігти на майбутнє помилок минулого.

В першу-ж чергу треба назавжди позбавитись дитинячої віри в можливість і користь державного співжиття з Московщиною та зрозуміти проміж себе поставити найвище всього ідеал національно-державний.

Його інтересам мусять бути підпорядковані всі внутрішні партійні, класові, а собливо окремі персональні інтереси, бо лише у власній державі в найпевніший і найліпший спосіб будуть захищені й ці останні.

З твердою вірою в світле майбутнє України, я закінчую свої слова

палким закликком до спільної праці під гаслом: **Н а ц і я і Д е р ж а в а в и щ е з а в с е**.

Вогонь, з яким було виголошено цю промову, передавався аудиторії. В розкриті вікна салі дивилися густі сутінки майової ночі, а в душах сяяв святковий день певности в майбутнє, в серці буяла радість пробудженної сили й тверда готовність до самопожертви за Україну, за її волю та державну незалежність...

Так закінчився день 22-го травня, який в життю української колонії, як в Букарешті, так і всюди на провінції, пройшов під гордим прапором української державности.

Дмитро Геродот.

З міжнароднього життя.

Большевики та Європа. — Сесія Верховної Ради Ліги Націй. — Ватикан та ССРСР. — Норвегія та РССС. — Америка та ССРСР. — Суд над Борисом Ковердою. — Пани Кошонтай.

Горить земля під ногами у панів ССРСР. Майже одночасно з убивством совітського представника в Варшаві, якісь двоє невідомих людей у Ленінграді на комуністичних зборах, де робив доклад наш «землячок» Мануїльський, кинули бомби, поранили 26 людей тяжко, а ще більше легко, і самі зникли, наче у воду поринули. За Ленінградом пролунала звістка з Минська: вбито видатного чекіста Опанського, що віз саморучно на смерть одного з арештованих. За Минськом — Москва, де невідомі також люди забили міністерябельного тов. Турова. За Московію — Харків, де повстанці запалили Столичний вокзал і т. и.

Усе це внутрішні справи ССРСР і, здавалось, нема чого большевикам перетворювати їх у факти міжнароднього порядку. Але кого хоче Бог покарати, того розуму позбавляє, — говорить старовинна мудрість. Большевики втратили розум і успішно перетворили всі ці факти в інтернаціональний скандал.

По-перше, аби вже надалі сама слабодумна людина знала, що між урядом ССРСР та Комінтерном немає жадної різниці, вони офіційно розпублікували інструкції та директиви комуністичним партіям цілого світу про те, як треба зараз рівно розкладати армію, флоту, урядовців та таке инше в усіх державах, а спеціально в тих, де вони мають дипломатичне представництво. По-друге, офіційно в петах та інших урядових документах, московські політики проголосили, що Войкова убив не Коверда, а не то Пилсудський, не то Чемберлен, а може й обидва разом, взявши собі на допомогу Мусоліні та Бріана. По-третє, червоні кати, що не бояться нічого крім шибениці, вирішили налякати Європу. Для того вони без суду та слідства без усякої на те причини вбили 20 людей, що сиділи у них по московських тюрмах, як закладники, і, вбивши їх, розпублікували про це дала загального відому, вказавши, що далі вони ще вб'ють 25 чоловіків. Чим завинили ці вбиті 20 людей, видно з того, що на чолі їх списка стояв відомий у колишній Росії ліберал князь Павло Долгоруков, про якого після його арештування один із наркомів офіційно заявив: цей старий князь завинив лише тим, що занадто заскучав за своєю батьківщиною, а тому без дозволу перейшов кордони ССРСР.

Вражіння в Європі од цих большевицьких вчинків, особливо від останнього, страшне. Може найкраще схарактеризовано воно одною особою, причасною до європейської дипломатії, що сказала авторові цих рядків:

— Був я на обіді, а проти мене сидів совітський представник. Він дуже акуратно і пристойно їв бифштекса, а мене нудило, бо увесь час зда-

валося, що передо мною сидить людоїд, а на тарілці у нього шматок засмаженого людського тіла.

Уся світова преса, за голим винятком комуністичної, говорить на адресу ССРСР майже тими самими словами, наче зговорилася. Коли взяти цитати з газет, не вказуючи їх назви, не можна було вгадати, в якій країні це написано та до якого політичного напрямку належить автор.

Так французька опінія може бути сформульована цитатою: — Московська трагедія — це вчинок тиранів, що метушаться на всі боки з непокою та роспуки, передбачаючи жахливу загибель свою. Людський розум їх засудив, людська совість негує ними, а вони хочуть будь-що-будь затримати за собою владу терором.

Англійська формулююча цитата: — Безсудним убивством політичних діячів та офіційним оголошенням цього вчинку совітьська влада несподівано нагадала світові про істотну сутність того режиму, од якого загибав на протязі останніх десяти літ колишня Росія. Ні в одній країні в Європі і взагалі ніде в світі неможливо зараз собі уявити, щоб стався такий вчинок влади. Формальна заява уряду, що ним убиті кілька десятків завчасу призначених для того, людей, без усякого навіть вигляду суду чи слідства, це фант, можливий та припустимий лише в ССРСР під большевицьким режимом.

Німецька цитата: — Після московських убивств необхідно визнати, що це не люде, а нації ведуть провід російської політики. Держава, що може безсудно вбивати своїх підданих ставить сама себе по-за межами цивілізації.

З такою самою оглядою говорять про большевицькі органи преси італійської, іспанської, бельгійської, шведської, польської, чеської, американської — цілого світу. Моральний антисовітьський фронт складено однодушно на протязі одного дня, і в основі його лежить те, що визнають усі люде, крім червоної Москви: а саме: честь і совість. Це — спокальний факт в історії світових післявоєнних відносин, що матиме катастрофальні наслідки для большевицького панування на Сході Європи. Чека-ти вже зостаюся недовго.

Під акомпанімент такої одноманітної світової опінії що-до большевиків розпочала свою працю чергова сесія Верховної Ради Ліги Націй. Як звичайно, з'їхалися до Женеві міністри закордонних справ усіх великих та малих держав і між ними — Штреземан, Бріан та Чемберлен.

На денному порядку сесії стоїть дуже багато справ — біля 40 точок і все більш-менш важливі: питання розбросення, економічної рівноваги, безпеки державних кордонів то-що. Всі їх здано до підготовчих комісій, багато з них дістане остаточне вирішення, частину буде одкладено, але інтерес як членів сесії, так і сторонніх спостерігачів спрямовано по-за межами цих справ. Цілий світ цікавиться не тим, що робиться та робитиметься в комісіях та на пленарних засіданнях, а тим, що робиться і говориться по-за ними — на приватних побаченнях головних фігур Верховної Ради — міністрів закордонних справ Англії, Франції та Німеччини.

Офіційних інформацій про те, що робиться на них побаченнях преса не має, але цілому світові відомо, що там йшла мова про злагодження роз'єднаних політичних доріг названих великих європейських держав та про встановлення єдиного погляду і чину що-до цілого комплексу інтересів, звязаних з одного боку з рейнськими провінціями Німеччини, а з другого — із Сходом Європи, інакше ССРСР.

На ювілею місіонерського інституту римський папа виступив з промовою, в якій гостро засудив большевицьку ідеологію та большевиць-

ку чинність, вважаючи, що московський комунізм являється пайбільшою загрозою християнству взагалі, а католицтву особливо.

Цей виступ знаменний тому, що досі Ватикан ухилився од яких будь ворожих виступів проти ССРСР, плекаючи певні надії, що ця московська влада, сама того не розуміючи, може спричинитися до здійснення заповідної думки католицького Риму про об'єднання західної та східної християнських церков. Останні роки виявили повну нереальність таких невинправданих надій і Ватиканська політика гостро звернулася проти большевиків, як ворогів людства.

На думку Римського папи, уряди цілого світу мали б закинути усі сперечення між собою та об'єднатися у боротьбі з совітською загрозою.

Не слід применшувати значіння цього виступу: усі світові держави мають сильні католицькі партії, що слухають уважно кожного слова глави своєї церкви і коряться наказам його.

Російський дипломатичний представник в Осло (Християнія), Макер, з приводу вбивства Войкова організував у посольстві жалібні збори, на які прийшов де-хто й з робітничої норвежської партії, на чолі з її парламентарським лідером Мадсенем. Макер, як подобає большевикові, виголосив промову, повну самої огидної лайки на адресу англійського уряду та буржуазії взагалі. Мадсен одповів Макерові, лаючи англійців, ухвалюючи та вихвалюючи совітський терор, бо, на його думку, одна крапля робітничої крові варта більше за ціле відро крові буржуазної.

Справа перейшла до парламенту. Міністр закордонних справ пояснив у стортінгу, що він балакав з приводу цього з Макером і той обіцявся, що більше таке не повториться. Міністр юстиції проголосив, що, на жаль, у норвежському карному кодексі нема статті, по якій можна було б покарати норвежських депутатів за такі промови в чужому посольстві, і що він подбав про те, щоб така стаття була запропонована парламентові. Селянська партія внесла резолюцію з осудом того, що сталось у совітському посольстві. Резолюцію прийнято 106 голосами проти 29. Проти голосували лише комуністи та соціялісти.

Інцидент викликав велике обурення серед широких мас норвежського народу, бо дружні відносини з Англією давно вже стали твердою політичною традицією у цій селянській демократичній державі.

Як повідомляє «Times», уряд Сполучених Штатів Північної Америки продовжує непохитно триматись того переконання, що можливість яких будь нормальних відносин з совітською Москвою у 1927 р. зовсім не збільшилася, порівнюючи з 1918 р. Американські політики вважають, що Англія та інші європейські держави, а з ними і Японія — мусять неминуче прийти до такого погляду. Що-до Німеччини, то вона, продовжуючи свої зносини з совітами, напевно не зробить нічого такого, що могло б пошкодити в її співжиттю з західними державами. Тому урядові американські кола висловлюють надію, що рано чи пізно Німеччина порве з ССРСР. Взагалі американська влада гадає, що найкращою політикою щодо ССРСР являється одкрита заява про те, що цілі й методи московської влади роблять неможливими нормальні взаємовідносини між Росією та іншими державами.

Бориса Говерду надзвичайний суд, після дванадцятигодинної розправи, вислухавши 22 свідки та 4 експерти, присудив до доживотної в'язниці, звернувшись до президента польської республіки з проханням понизити йому кару до 15 літ самотної в'язниці.

Надзвичайний польський суд не має права виносити виправдання по доручених йому справах; що-ж до кар, то в своєму розпорядженні він має лише дві: кару на горло та кару доживотної в'язниці. Мотивуючи свій м'який присуд, члени суду вказали на молодість Коверди, на його високу моральні якості та на глибокий патріотизм, що подвигнуло його на вбивство. Прокурор у своїй промові говорив також більше на користь обвинуваченого, ніж проти нього, так що оборонцям мало було про що говорити.

Борис Коверда дістав безліч листів та телеграм, серед яких найбільше цікавим являється привітання, надіслане Центральним Комітетом італійського фашизму.

Справа Коверди, як відомо, викликала посилку двох совітських нот на адресу польського уряду, на які Польща дала відповідь, не переступаючи меж традиційної в Європі дипломатичної гідності та терпеливості. Але коли з'явилась чутка, що большевики готують ще третю ноту з новими вимогами та пострахами, то, як повідомляв «Matin», маршал Пилсудський, що на час відсутності міністра закорд. справ заступає його місце, вислав до Москви спеціального кур'єра до польського посла Патека, аби той недвозначно вказав совітським дипломатам, що Польща вже зробила все потрібне в справі Коверди-Войкова і що надалі нема чого обмінюватися якими будь нотами.

Свого часу газети повідомляли, що совітська посланниця у Мексиці пані Колонтай, посварившись з мексиканським урядом, кинула непривітну країну та од'їхала до Москви. Звістка була передчасною. Од'їхала вона тільки тепер і то з такої причини.

Мексиканські прихильники пані Колонтай, комуністи та інші, після того, як місцева поліція зробила в полпредстві трус, організували на честь посланниці банкет, бо трус було зроблено, як то визнала сама поліція, — по непорозумінню. Непорозуміння сталось однак і з банкетом, бо поліція, гадаючи, що це не банкет, а потайна католицька одправа, з'явилась серед присутніх, заарештувала всіх, у тому числі й пані Колонтай. Лише пізно вночі червону посланницю було звільнено, дякуючи невтомним пересправам її секретаря з мексиканським урядом.

На пані Колонтай це нове непорозуміння зробило таке вражіння, що вона, взявши свого секретаря, од'їхала з Мексики до Германії, не повідомивши про це навіть і московський уряд. Москва, однак, дізнавшись про все з газет, рішуче стала в оборону своєї посланниці. Тов. Літвінов у ночі викликав до себе мексиканського посла й зробив йому заяву, що коли мексиканський уряд не вибачиться, то дипломатичні зносини між Москвою та Мексикою буде перервано. Що одповів мексиканський посол і уряд, — не знати. Мабуть ще раз врятує становище — непорозуміння...

Observer.

З П Р Е С И.

— «Известия», ч. 93 рожевими фарбами малюють успіхи жидівських колоністів та взаємовідносини колоністів з місцевою людністю:

«Пашут колоністи везде тракторами, сеют ісключительно отсортированным зерном. Пустынная до сих пор местность оживилась. Отношения з окрестными крестьянами вполне нормальны и дружественны. Крестьяне охотно помогают евреям».

Справжня ідилія. Та п. Лекаш, який вславився своїм памфлетом «Quand Israël meurt» і який засвідчив виразно свою прихильність до совітів і до справи жидівської колонізації, наводить до цієї ідилії,

випадково, майбуть, цього разу похопившись правдою, де-які подробиці. Він подає такий побутовий малюнок.. Ввечері він разом з жидом-агрономом повертається степом з жидівської колонії до Херсону. Описавши вражіння, яке робить їхнє авто на шляху:

«Селяне, люті, вкривають голови і лаються. Ми — страховище, нас бояться, нами погорджують. Степ — не для нас». —
він пише:

«Далі вирисовується село.

— Християнське село, — каже агроном. Коли я повертаюся з колонії увечері, я ніколи не переїзду сам: в мене стріляли б» (розстріл наш). (стор. 106).

Справді, відносини «зовсім нормальні і дружні».

«L'Intransigeant» подає в числі з 23 червня від свого власного кореспондента з Москви повідомлення, що совітське правительтво вирішило не розпочинати війни тепер проти Польщі, бо

«йому потрібен час на те, щоб впоратися з сепаратистичним рухом на Україні».

Звістка ця стоїть у певному звязку з причинами ревізії тов. Ярославського.

Чим забивають голову селянським дітям на Україні, цікаву ілюстрацію подає «Прол. Пр.», ч. 102:

«діти з III-ої групи орієнтуються в нескладних політичних справах, знають склад ВУЦВК'у і знайомі з органами влади на селі».

Колись за старих часів бідні школяри аж упрівали, визубрюючи: «Бго Превосходительство гаспадин попечитель Київскаго учебнаго округа тайний советник...». Ніщо не змінилося: тільки титули інші, та вимоги більші й дурніші.

Під час дебатів в Палаті Депутатів про комуністичну пропаганду у Франції депутат Едуард Сулье підкреслив той звязок, який існує між убивством Голозного Отамана і комуністами.

«В справі замаху, доконаного в Парижі на особі генерала Петлюри, — сказав він, — між убивцею і органами «secours rouge» встановлено в Парижі якісь дивні звязки, які викликають багато питань».

Подаючи цю звістку «Разсвѣтъ», ч. 24 додає од себе:

«Заявлення Сулье встрітило рѣзкіе протести со стороны большинства депутатов» (розстріл наш).

Беремо офіційне стенографічне справоздання «Chambre des Deputés» — 2-e Seance du 3 Juin 1927 — стор. 1754 і після цих слів п. Сулье читаємо:

«Interruptions a l'extreme gauche communiste» (розстріл наш).

Ми розуміємо, звичайно, що в справі Шварцбарда «Разсвѣтъ» і комуністи йдуть поруч, однаково заперечуючи звязок між убивцею і комуністами, але яким побитом «крайня лівиця комуністична» в Палаті перетворилася в «більшість депутатів» в «Разсвѣтъ» — це, звісно, секрет редакції сіоністичного органу. Чи вона взагалі так поводить, коли їй це потрібне, з фактами?

Хроніка.

3 Великої України

— В Українській Академії Наук — Фізико-Математичний факультет Університету в Лаплаті (Аргентина) вдавсь з пропозицією до УАН вступити в книгообмін, надіславши при тому свої видання («Пр. Пр.», ч. 132).

— В Комісії порайонного дослідження історії України відбулося засідання, на якому зачитано було доповіді С. Шевченка: «Військові поселення на Херсонщині 1735», А. Верзилова: «Спомини Егуновсі про Одеську Громаду» і М. Возняка «Листування Франка з Драгомановим». («Пр. Пр.», ч. 129).

— «Україна в російській літературі». Таку монографію петербургського професора В. Сиповського друкуватиме І-ий відділ Академії («Пр. Пр.», ч. 129).

— «Українські медичні вісти» — орган Київського Медичного Інституту — випустить з друку своє 4-те число («Пр. Пр.», ч. 129).

— Будинок - музей М. Коцюбинського у Винниці. Відновився ремонт будинку Коцюбинських. Одночасно йде праця коло упорядкування цілої садиби та надання їй такого вигляду, який вона мала в 90-і роки за часів перебування в ній письменника. Поблизу має бути великий сквер імені письменника. В сквері має стояти пам'ятник. Планування і насадження скверу не можна було перевести на весні, через те, що «не розв'язали своєчасно справи з фінансуванням». Кабінет виучування Поділля про-

довжує збирати експонати для музею. Складається бібліографічний покажчик творів Коцюбинського та писань про нього («Пр. Пр.», ч. 129).

— «Думку» та І-шу художню капелу кобзарів мають виправити на всесвітню мистецьку виставку у Франкфурті на Майні. («Пр. Пр.», ч. 132).

— Наукові фільми або «цілковитий конфуз». ВУФКУ звернулось до УАН в справі наукових фільм. Секція наукових робітників дбає про цю справу, з якою досі в Києві не щастило. Досі всі «заходи її розбивалися о всякі несподіванки. ВУФКУ не мало фільмів наукового змісту. Які були, то з дефектами, доводилося серед вистави виступати лекторів з поясненнями, щоб вивести глядача з непорозуміння. «Бували випадки, що ВУФКУ рекомендувало фільм за науковий, а справками у інших клубах, де той фільм демонстровано, встановлялося, що то фільм революційний та ще й до того примітивний, що його відмовлялися виставляти навіть звичайні районні клуби. Лучалося й таке, що рекомендовано фільм за науковий, а на ділі виходив звичайний видовий на 10 хвилин демонстрації. Доводилося вже самому механікові брати зі склапу випадкові видові частки фільмів, щоб заповнити сеанс. То вже була не «наукова» демонстрація а цілковитий конфуз». («Пр. Пр.», ч. 129).

— Велика українська кіно-фабрика будується в Києві на Сирці. Її охрещено українським Голівудом («Пр. Пр.» ч. 131)

* * *

— «Максимум сприятливих обставин» для національних меншостей хоче створити ВУЦВК. Один з останніх заходів його в цьому напрямку — це утворення в Києві всеукраїнських курсів «для перепідготовки секретарів сільрад нацменшостей». Курси мають охопити 100 жидівських і 100 польських сільрад. Для інших національностей odkривають аналогічні курси в других містах («Пр. Пр.», ч. 134).

— Премії за полонізацію. 139 польських сільрад є на Україні. Тепер ЦК Нацмен при ВУЦВК'у через спеціальну комісію перевіряє досягнення свого «будівництва» в польських селах і «виявлятиме успіхи й вади в праці окремих сільрад». «Найкращі сільради преміюватиме ВУЦВК, кращим буде видано радіостаткування, кіноапарати, барометри то-що». («Пр. Пр.», ч. 130)

— «Особлива увага». Як відомо, в Харькові організовано «Т-во допомоги єврейській культурі — «Гез-Культ». До цього Т-ва крім жидів увійшли «також представники укр. громад. організації, письменників і художників». Тепер виникла думка утворити в Києві філію цього т-ва, що повинна стати центром сітки аналогічних організацій Правобережжя. Київській філії надають великого значіння, бо «Київ є великий центр ССРСР що-до розвитку єврейської культури». З цього приводу представник ініціативної групи «уповнаркомторг» тов. М. Волинський підкреслив «чималі кошти, що асигнує держава на культурні потреби і особливу увагу, що звертає радянська влада на справи розвитку пролетарської культури єврейською мовою, особливо у нас на Україні» («Пр. Пр.», ч. 129).

* * *

— Клопіт із шовінізмом. ЦК КПБУ на останньому пленумі ухвалив «провадити далі з такою енергією поглиблену роботу над здійснюванням національ-

ної політики» і разом з тим «підсилити боротьбу з шовінізмом на Україні і ухилами в середині партії». Крім того, «партія ясно і цілком виразно усвідомлює труднощі, що стоять перед нами в середині країни, в боротьбі з негативними явищами НЕП'у, зростанням куркульства й непманства, у боротьбі за зниження цін і здешевлення продукції, у перемаганні й зменшенні безробіття, безпритульності то-що». («Пр. Пр.», ч. 131.)

— Комнезами на Україні. В Харькові відбувся пленум ЦК незможних селян. Тепер на Україні 11.000 комітетів незможного селянства. Крім українських, є руські, польські, молдаванські, грецькі, болгарські та жидівські комнезами. На 1 січня загальна кількість незможників перейшла 880.000 чол. Організація охоплює 40 % незможного селянства. В сільсоветах України незможників 35,2% («Извєст.», ч. 130). Яку ціну мають ці цифри, показує зачитаний на тому ж пленумі лист Петровського, в якому знаходимо таке: «Не треба так захоплюватися, як це було з представником Мелітопольської округи, що казав, наче-то у них активність незможників на 70% збільшилася, коли за статистичними матеріалами Мелітопольського округа не тільки не числиться в списках з високою активністю виборців, але й навпаки, має низьку активність. Що правда, там рівняючи з минулим роком, активність незможників в С. Радах збільшилася з 18 до 24%. Більше того, на Мелітопольщині є райони, що нараховують 10% всіх членів КНС, вибраних до С. Рад». (Вісті), ч. 132).

— Замах на московських правителів на Україні. В урядовому повідомленню совітському знаходимо таке: «Наприкінці 1925 року органи ОДПУ (ПУ) запобігли замаху на т. т. Чубаря і Петровського. Тоді ж вчинено замах на голову Ленінградського Д. П. У. тов. Митенка. Замах зробив син петлюрівського полковника Тру-

би, що за Петлюри був комендантом Харькова і тепер живе у Варшаві. Він належав один час до комсомолу, щоб використовувати це з метою контр-революційного білого терору і належав до тієї самої групи, що і контр-революціонери, які готували замах на т. т. Чубаря, голову Раднаркому УРСР, і Петровського, голову ЦВК СРСР і ВУЦВК. Тоді ж було заарештовано колишнього добровольця денікінської армії Мілковова, що через комсомол намагався увійти до партії і готував замах на представників радянської влади УРСР» («Пр. Пр.», ч. 129).

— **С а м о в н е в н е н н і с т ь** т. Ворошілова. т. Ворошілов підіймає далі підупалий дух товаришів. «Не сумніваюся, — каже він, — що коли б почалася війна, то безперечно ми переможемо». («Пр. Пр.», ч. 130). Одно слово, «Гром пабеди раздавайся, веселіся, хоробрый россия!».

— **« Н а ш е с л а в н е Д П У »** Серед тієї повені ухвал та загроз, що їх в зв'язку з останніми подіями наказано виносити ріжним організаціям в Совдепії і що їх всі складено по трафарету, вирізняється резолюція Центр. комітету неземожників. В ній поруч з вимогами від робітниче-селянського уряду рішучих заходів і одсічі «міжнароднім бандитам, а також внутрішнім контр-революціонерам», знаходимо такі золоті слова: «Нехай наше славне ДПУ залізною бороною пройде по всіх кутках Союзу, щоб знищити всіх контр-революційних шкідників, які намагаються знову розплодитися на селянських нивах. Нехай вони знають, що неземожне селянство що-хвилини готове знову взятися до зброї». («Пр. Пр.», ч. 130).

— **У ч е н і - п р о в о к а т о р и.** Поруч з цим під'юджуванням «нашого славного ДПУ» можна поставити хіба тільки «заяву» групи українських учених, в якій крім звичайного твердження, що «ми до останнього оборонятимемо «наше советское отечество», знаходимо таку ганебну провокацію: «Одновременно с этим мы считаем необходимым, чтобы наиболее из-

вестные за границей наши работники науки и культуры (и прежде всего члены Украинской Академии Наук) выступили в печати с аналогичным протестом и призывом к иностранным работникам умственного труда поддерживать этот протест». («Изв.», ч. 130).

— **Б о р о т ь б а з а н т и с е м і т и з м о м.** «В українській селянській масі до цього часу ще трапляються антисемитські настрої», читаємо ми в інструкції студентів-відпускників, який «повинен докладно розказати селянам про основи нашої національної політики та про те, кому на користь національна ворожнеча» По-між іншими завданнями на студента-відпусника влітку покладається ще «антирелігійна робота». («Пр. Пр.», ч. 130).

— **« В о ж д ь п р о л е т а р і в в К и ї в а ».** Помер Андрій Іванов — один з найвидатніших большевиків, організатор большевицького повстання в Київському арсеналі, що весь час вів активну боротьбу з українською дрібною буржуазією, з українським націоналізмом. Цього запеклого ворога України совітська преса звичайно прославляє, як героя: «радянська Україна не забуде, — пише «Пр. Пр.», ч. 130, — одного з своїх найкращих борців-будівників». Звичайно, цей «будівник совітської України» народився в селі Пушкіно, Костромської губ. і до 1917 року жив і працював в Олександровському, Володимирській губ. і тільки 1917 року переїхав для «роботи» в Київ. Як і більшість большевицьких провідників, і цей творець «совітської України» був Українці абсолютно чужим чоловіком, глибоким централістом і ворогом української самостійності. Тому-то «згідно проханню уряду УРСР» похорон Іванова, що вмер під Москвою, відбувся в Києві. Тепер окупанти дбають про увіковічнення пам'яті свого заслуженого товариша. В Києві мають назвати його іменем одну з вулиць, видати збірник і організувати постійний відділ в Музеї, що освітлював би його життя і діяльність («Вісти», ч. 132; «Пр. Пр.», ч. 131).

— Те ж у в и л е й. В Харькові велике свято: обходять п е р ш і роковини українізації центрального органу КПБУ «Комуніста» («Пр. Пр.», ч. 134).

— Б ю р о к р а т и з м т а т я г а н и н а все далі то глибше в'їдається в совітський організм. Боротьбі з цими явищами газети присвячують спеціальні відділи. Ось заголовки з одного тільки числа «Пр. Пр.», ч. 129: «У Димерському районі не гаразд з лісовими протоколами, виконанням примусової праці й авансами». «На Чорнобильщині теж тяганина. Лісові протоколи, судові постанови й листування з районом непринуждено затримують.» «У Ржищівському районі не гаразд з лісовими протоколами, з скризькою скарг. Окросоцзабес не відповідає на селянські клопотання про пенсії».

* * *

— У к р а ї н с ь к е з б і ж ж я. «Ізв.» ч. 123 з задоволенням констатують, що за 10 місяців кампанії на Україні заготовлено 187 мільйонів пудів збіжжя. Цю радість холодною водою поливає «Укр. Економіст», констатуючи в числі з 4 червня, що «предположення по посиленій хлібній експорт, на яких базуються наші п'ятилітні плани, н е р е а л ь н і». Газета привертає увагу влади до того, що «зріст нашого хлібного експорту не може бути найближчого п'ятиліття значним»

— З о в н і ш н я т о р г о в л я України. Як запевняє заступник Наркомторга УРСР тов. Коломойцев, на зовнішній торговлі України не одібується розрив з Англією: «ми зуміємо швидко перестроїти наш експортний і імпорتنний план» і «переважно більшість наших укр. товарів ми можемо з більшим успіхом примістити в других країнах Європи і Північної Америки». («Ізв.», ч. 12к1).

— С т а н о в и щ е у к р. п р о м и с л о в о с т и. На поширеному засіданні президії ради народного господарства у Харкові з участю Куйбишева освітлено становище укр. промисловости. Як

звичайно, констатовано успіхи проти минулого року, а після цієї обов'язкової формули перейдено до конкретних фактів. Т. Сухомлин підкреслює «несприятливе становище хемічної та паперової промисловости»; далі він констатує, що «темпл зростання продуктивности праці відстає від темпу зростання зарплатні»; «на рівень продуктивности праці робітникам негативно впливає наявність зайвої робочої сили в деяких галузях промисловости, зокрема в урільній, хемічній та пютиновій». П. Куйбишев з свого боку авторитетно відзначив, що на Україні «в несприятливе відношення між темпом зростання зарплатні і станом продуктивности праці.» Далі він так само мусів признати, що в Києві і Одесі «цих найбільших округах України промисловість розвинена явно не достатне... що спричиняється до великого безробіття». Повернувшись до Москви Куйбишев обіцяв «зняти в урядових органах цю справу». («Пр. Пр.», ч. 121). Що-ж до «наявности зайвої робочої сили», то як повідомляють «Ізв.» ч. 121, на це лихо ліки вже знайдено: «Этот избыток рабочей силы будет ликвидирован главным образом тем, что не будет пополняться естественная убыль рабочих».

— М о с к о в с ь к е п о к а я н н я. Де-які цікаві риси що-до становища укр. промисловости і відношення до неї центральної влади додав той же тов. Куйбишев в своїй промові на пленумі харківської миськради: «Я об'їхав 28 заводів та підприємств на терені України, й буквально ні на одному підприємстві не було таких обставин, де-б не було справжньої потреби вкладання значно більшої кількості ресурсів, ніж то було вкладено цього року. Я не говорю про заяви керівників та робітників підприємств, а я говорю про справжні перевірені потреби, що не викликають будь-якого сумніву.

«На Україні ми маємо величезні підприємства-велетні, при

чому треба покаятися, ще не всі ці підприємства одержали всі потрібні їм засоби порівняно з нашими можливостями».

Судобудівельний завод ім. Марти в Миколаєві не має роботи: «Його за всяку ціну треба завантажити, інакше марно загине багаторе устаткування — такий найважливіший завод стоїть невикористаний для виробничих можливостей». («Комуніст», ч. 121).

Взагалі під час своєї подорожі Куйбишев встановив, що «деякі великі південні металзаводи «мало загрузнені» («Изв.», ч. 128).

— Цукрова промисловість на Україні. Уповноважений Цукротресту на Україні п. Миколаєвський зазначає, що капітальні вклади до української цукрової промисловості, замість збільшуватися, на протязі трьох останніх років поступово зменшуються, що перешкоджає цукроварням знизити собівартість продукції». («Вісти», ч. 121).

Взагалі з цукровою промисловістю, що потрапила під московську опіку, эле. Союз цукровиків на останньому пленумі, підбиваючи підсумки минулої кампанії, встановив, що «загальні результати кампанії цукроваріння пленум визнає «неудовлетворительними». Одмічено підвищення собівартості цукру і недостатнє навантаження цукроварень сировиною. «Пленум визнав також за зовсім не вистарчаючий розмір засобів, що їх асигновано цього року на капітальні вклади в цукрову промисловість». Далі «пленум констатував, що пізні затвердження виробничих програм спричиняє значний видаток виробництва» («Укр. Економіст» ч. 114). А пізні затвердження залежить від того, що все, навіть найдрібніше, вирішається в Москві і нею самою.

— Централізм увсюму. З надзвичайною послідовністю проводячи централізаційну програму в економічному житті, Москва поставила на порядок денний питання про об'єднання всіх соляних трестів со-

вітського союзу в один трест, що мало б ніби то «забезпечити нормальнішу працю промислів, скоротити накладні управлінські витрати і спростити постачання ринків сіллю». Цей проект викликав справедливі протести з боку України, де його знаходять «мало обгрунтованим і нежиттєвим». Рада Народнього Господарства України звернулася до вищих органів Союзу з проханням не об'єднувати соляних трестів в один трест» («Вісти» ч. 122). Іншої зброї оборонити інтереси країни, як «прохання до вищих органів союзу» у «українського уряду» нема. В кожному разі добре, що він насмілюється хоч в економічній сфері здійснювати свій голос проти безглуздої централізації.

— Історичне завдання Києва. «Київ не тільки не розвивав своїх передвоєнних промислових розмірів, а навпаки — втрачає свої передвоєнні позиції в промисловості, втрачає свою передвоєнну промислову вагу». Цей господарчий рік — «для Києва це є рік нового підпаду». Розвиток промисловості в Києві, зміцнення її починає непокоїти і большевиців. Правда, основи для цього у них своєрідні: їм потрібен Київ, як центр промисловості, що притягає до себе кадри нові чужого для краю пролетаріату, опори влади окупаційної. «Без нього Київ не буде тим Києвом, який потрібен нашій республіці й нашому Союзові, без нього він не виконає своєї величезної організаційної ролі в будівництві УСРР. Без промисловості, без зростання пролетарських кадрів — Київ легко може перетворитися в осередок дрібно-буржуазних хитань, дарма що він має всі можливості для швидшого промислового зростання». («Пр. Пр.» ч. 127). Лнія, що її накреслив тов. Куйбишев і підтримав тов. Ворошилов — це єдина правдива лнія, щоб забезпечити Київську можливість

виконати його історичне завдання в будівництві УРСР». («Пр. Пр.» ч. 127).

— За непад руху на Дніпрі. Комісія народного комісаріяту шляхів, досліджуючи становище руху на Дніпрі виявила, його великий занепад: «київські підприємства здебільшого не цікавляться вигідними умовами мішаних перевозів»... «Укрхліб, наприклад, зовсім переніс свої зсипні пункти з пристанів до залізниць». Соляний синдикат не користується зовсім Дніпром для перевозу соли. Приплив ґрузів гальмує «високий тариф залізничний за приставлення вантажів од вокзалу до пристані». Тому і Донвугілля мало користується водним шляхом. «Бракує також і відповідних складів на київських пристанях. Гавань наша не встаткована потрібними перевантажними механічними приладдями.» Комгосп «бере надмірно високий тариф на експлоатацію прибрежної смуги Дніпра та ще й досі не виділив транспортних земель на гавані» («Пр. Пр.» ч. 121). Заступник начальника в водшляхів потішає думкою, що «Дніпрельстан спонукає впорядити Дніпро». Мають «упорядкувати київську гавань, встаткувати її рядом нових «ковшів», під'їзними шляхами, перевантажними засобами — елеваторами та електричними підймальними кранами, саму течію Дніпра в районі київської зони, особливо між двома мостами, мають урегулювати, як слід, шляхом збудування гидротехнічних споруджень та зміцнення берегів». Мають «зробити судоходними такі дрібні Дніпрові припливи, як Тетерів, Рось, Самару та інші» («Пр. Пр.» ч. 121). Це все «мають» зробити колись, а поки що займаються проектами спорудження водного шляху Київ-Москва. Питання це піднято на сторінках совітської преси і трактується звичайно з погляду інтересів центру. «Водяний шлях Москва-Київ є тільки частина величезної сітки водяних

шляхів сполучення, зокрема її центральної магістралі».

(«Пр. Пр.» ч. 123).

— «Промисловість перекручує директиви про зменшення цін.» З підсумків, що її зробив Наркомторг що-до зменшення цін, виходить, що промисловість збільшує розмір зменшення на «неходові товари коштом недостатнього зменшення (а в деяких випадках і підвищення) цін на ходові товари» Наркомторг зазначає що промисловість «дозволяє штучну перекаліфікацію товарів, переводячи товари нижчої марки у вищі й цим самим замасковуючи підвищення цін».

(«Пр. Пр.» ч. 122).

«Випускають взуття малих розмірів, чим промисловість намагається компенсувати втрати від зменшення цін». «Помітне й погіршення якості товарів, як от у шерстяних товарах збільшилась домішка бавовни, у білизні нерівна пряжа то-що.»

(«Пр. Пр.» ч. 122).

Далі «трести практикують примусовий асортимент». Взагалі, ці «извращения носят масовый характер» («Изв. » ч. 122).

* * *

— На Дніпрельстані. Технічна рада Дніпрельстану визнала, що «пізнє вирішення питання про початок будівельних робіт, несвочасне і неналежне через це їх устаткування, а тому і неможливість повного використання цього сезону для інтенсифікації гидротехнічних робіт — викличуть втрату цілого року.» Отже замість планового чотирьохлітнього терміну все спорудження має бути закінчене «за п'ять з половиною год, починаючи з першого червня 1927 р.» Далі технічна рада, щоб забезпечити вихід судів з шлюзів в річку нижче від греблі, в додаток до розроблених проектів, «найшла доцільним збудування спеціальної охоронної дамби». — Замовлення в Америці запінуються; щоб прискорити

це, туди виїздить проф. Александров («Укр. Економіст» ч. 128). Нарешті вирішено ніби питання про план робіт. З трьох передбачених варіантів: фірми Сіменса, фірми Купера та управління головного інженера — прийнято останній проект («Вісти» ч. 130). А поки що, «будується літній театр, контора» («Вісти». ч. 121). —

* * *

— «Шпигуни» і «бандити». Останніми часами севітську владу все більше і більше непокоїть діяльність «контр-революційних» та «шпигунських» організацій і «бандитських ватаг». Звичайно, ці шпигуни іменуються «польськими», або «румунськими», зрідка «французськими». Посилуючи боротьбу з ними, окупанти закидають свої суди цими справами і вдаються до терору. Ось деякі дані неповні з останньої хроніки з совітських газет. — В Києві 30 травня розглядали справу «контр-революційної шпигунської організації, на чолі якої стояв Голубев-Несенюк-Сіверський. В склад організації входили: К. Левіцький, М. Тимоненко, Ніна Міхневичева, А. Акоронко, Явдоха Тимошенко, Клавдія Акоронкова, Марія Алмазова, С. Орлов, Я. Кравченкова, С. Яковчук. Надзвичайна сесія засудила всіх учасників організації до ув'язнення з суворою ізоляцією від 10 до 1 року. — В Києві того ж дня засуджено до розстрілу І. Бондарчука. «Інших що, допомагали Бондарчукові, засуджено до ув'язнення з суворою ізоляцією на ріжні строки». («Пр. Пр.», ч. 121). — В Києві ж 27 травня надзвичайною сесією Биков, Кулавін і двоє інших «шпигунів» приговорені до розстрілу. Решта (газета не подає ані імен, ані скільки) «до ув'язнення на ріжні терміни» («Изв.», ч. 120). — В Києві ж 28 травня присуджено «до розстрілу бандита Андрея Лисака, що являвся в той же самий час агентом польської експозитури». Він був «кур'єром петлюрів-

ської директорії» і «зв'язався з бандою Овчарука, що робила напади на совітські установи і залізниці». Бєва і Куліш, що допомагали Лисакові, засуджені на 10 год ув'язнення з суворою ізоляцією («Пр. Пр.», ч. 121). — В Одесі 11 червня надзвичайна сесія закінчила розгляд справи «великої організації шпигунів-переправників», викритих агентами ППУ: 11 чоловік присуджено до розстрілу, трьох — на 10 років позбавлення волі з суворою ізоляцією» («Вісти», ч. 132). В Проскуріві 25 травня «розглядали справу ватаги шпигунів та пачкарів, що допомагали польським шпигунам переходити кордон, перевозили їх з місця на місце, давали підводи, носили пачкарський крам то-що». Ватажка Мельника засуджено до розстрілу, одного — до позбавлення волі з суворою ізоляцією на 10 років, трьох — на 5 років, одного — на 3 роки». («Пр. Пр.», ч. 122). — В Києві розглянуто справу «банди Самійличенка Явтуха». Самійличенка і його поміщика Пархоменка Івана засуджено до розстрілу. — В Проскуріві 30 травня присуджено до розстрілу «польського шпигона Калитовича». («Пр. Пр.», ч. 122). В Умані засуджено 27 травня ніби керівників «ватаги грабежників» Криворучка та Кривоша до розстрілу, а решту на ріжні строки ув'язнення. («Пр. Пр.», ч. 121). — В Умані 4 червня розглянуто справу ватаги «Чуби-Підвального». Гасенка, Вовка, Валюка, Осадчука засуджено до розстрілу, а решту — 6 учасників засуджено на ріжні строки ув'язнення. («Пр. Пр.», ч. 126). — В Бердичеві 1 червня надзвичайна сесія розглядала справу «банди Пюнтковського», що складалася з 35 чол. 14 чол. засуджено до розстрілу; 19 — на ріжні роки ув'язнення з суворою ізоляцією, 2-х виправдано.

(«Пр. Пр.» ч. 126).

На українських землях.

— Передвиборчий рух. В зв'язку з наближенням часу виборів до самоврядувань на Волині, Холмщині, Підляшшу, а особливо в Галичині помітний передвиборчий рух. Лише непомітно того українського єднання, під знаком якого пройшли минулі вибори, що, не зважаючи на те, що Галичина не брала в них участі, дали українцям блискучу перемогу.

— Знов «базарна» мова. В селі Береза 24 травня відбулось урочисте архиєрейське богослуження, на якому єпископ Симон виголосив казання про первоучителів славянських Кирила і Методія. Говорючи про славянський переклад богослуження він сказав, що й на далі треба триматися славянської мови, бо українська є базарною мовою і ддя відправи служби Божої не годиться.

— В Крем'янці 29 травня цей самий єпископ знов подав «темним» людям «откровеніє», що апостоли не були «українцями» та що українською мовою, як базарною, не слід молитися. Здивовані парафіяне мовчки вислухали цього «душпастиря», а коли він виходив з церкви, то переказують, що один старий вже чоловік підійшов до його і сказав: «Що собі, владико, не кажіть, а все таки по вашому не буде! Годі нам уже тієї московщини!» («Укр. Нива» з 10. VI).

* * *

— Свято Стрілецької Могили. В селі Вівсі в Галичині відбулось величезне свято на честь українських січових стрільців, що внали в цім сілі підчас бою з москалями. За масової участі селянства з околичних сел величезний похід, на чолі якого йшло дванадцять священників, дали три хори та два оркестри, пройшов селом на стрілецьку могилу, увітчану клечанням,

квітами та стрічками, та навколо якої вже була почесна сторожа Лугів та Соколів. Після урочистої служби Божої і кількох промов, свято закінчилося на сільському майдані з участю багатьох тисяч люду »(Діло» 18. VI).

З життя еміграції.

В Польщі.

— З'їзд української еміграції в Кракові. 12 червня б. р. відбувся в Кракові з'їзд делегатів української еміграції Краківського воєводства. На з'їзд прибула досить поважна кількість делегатів, як з Краківського воєводства так і з інших місцевостей Польщі. Так напр. Варшаву репрезентували заступник Голови Укр. Клубу п. Руткевич і Голова Студентської Громади п. Киричок. З Лодзі на з'їзд прибули — п. Байлак, п. Нагнибіда, і п. Барило, з Хшанова — п. п. Обертинський і Задояний, з Станіславова — полк. Білецький, з Тарнова — п. Морозовський, Доценко і Пухтинський, з Бендзіну — п. Наріжний, Денисенко та ин. Український Центральний Комітет був репрезентований на з'їзді п. Головою У. Ц. К. — М. М. Ковальським. З-поміж запрошених гостей на з'їзді були присутні: заступник Краківського воєводи граф. Потоцький, представник редакції «Часу» та ин.

До президії з'їзду ввійшли: почесним головою проф. І. Фенценю-Чопівський, головою — п. Морозовський та М. М. Ковальський, С. Суходол, д-р Білецький, п. Доценко і п. Мурський.

Після відкриття з'їзду ухвалено було надіслати привітальні телеграми військовому міністрові УНР з проханням передати привітання рівнож Головному Штамові — А. М. Лівіцькому і Урядові УНР. Надіслано привітальні телеграми рівнож Президентові Річі Посполитої Польської і її Військовому міністрові н. маршалові Пилсудському.

На з'їзді було відчитано низк

рефератів, а серед них: п. Мурського — «Ситуація на Україні», п. Депенка — «Міжнародна ситуація й Україна», п. Депенка — «Україно-російські відносини», п. М. Ковальського — «Розвиток, принципи і перспективи організації української еміграції у Польщі», п. Суходола — «Положення української еміграції на місцях» та п. Морозовського — «Положення української еміграції та її завдання».

Про становище української еміграції на місцях з докладами виступали рівно ж поодинокі представники різних осередків згуртування нашої еміграції у Польщі.

Після зачитання рефератів на з'їзді було прийнято низку резолюцій, а між ними: ухвалено протест проти окупаційної політики большевиків на Україні та проти окупаційного харківського уряду, постановлено категорично запротестувати перед цілим світом рівно ж і проти негачії права українського народу до самостійного державного існування, яке зауважується з боку представників російського народу від комуністів до монархістів включно. Ухвалено протестувати рівно ж проти ганебної діяльності тих відламків української еміграції, яка заміряє до порозуміння з відповідними відлами російської еміграції та тим самим шкодить інтересам українського народу. Ухвалено протестувати проти тих закидів, які робляться українському народові з боку жидівських чинників в зв'язку з жидівськими погромами на Україні. Перед цілим культурним світом з'їзд стверджує, що в погромах цих не були винні ані уряд український, ані українське військо, ані його Вождь бл. пам. Голівний Отамана — С. Петлюра.

З'їзд звертається з закликом до цілої української еміграції у Польщі до консолідації і об'єднання навкруги ідеї української державності та до дальшої боротьби за її здійснення. Закликаючи інші еміграційні осередки до

організації подібних з'їздів, з'їзд ухвалив звернутися до Укр. Центр. Комітету в Польщі з проханням допомогти організації цих з'їздів як рівно ж приступити до праці по скликанню загального з'їзду української еміграції, що перебуває на терені Польщі.

— З'їзд українських політичних емігрантів в Станіславові. Праця над об'єднанням нашої еміграції на терені станіславського воєводства закінчилась з'їздом українських політичних емігрантів в Станіславові, який відбувся 21 травня б. р. З'їзд відчинив уповноважений Укр. Центр. Ком-ту п. С. Білецький. До президії з'їзду увійшли: почесним головою — присутній на з'їзді Голова Укр. Центр. Комітету — п. М. Ковальський, головою — п. п. Мінченко-Сіяшовський, заступником голови — полк. С. Білецький та секретарем п. Бровчук. Народи з'їзду розпочато вступним словом п. С. Білецького і співом національного гімну, після чого з привітальною промовою виступив — п. М. Ковальський. Він привітав з'їзд від імені Укр. Центр. Комітету у Польщі, який з приємністю констатує організаційну міць і непохитність в боротьбі української еміграції. В десяту річницю повстання найвищого репрезентативного органу України — Центральної Ради, в десяту річницю створення української Армії він вітав з'їзд і бажав делегатам української еміграції сили, терпіння і енергії в праці до щасливого повороту на Україну.

Голова з'їзду п. Мінченко-Сіяшовський, дякуючи голові Укр. Центр. Ком-ту за привітання й побажання, пропонує вшанувати вставанням пам'ять Голівного Отамана С. Петлюри. Присутні встають, а хор співає «Вічну Пам'ять».

З промовою виступив далі полк. С. Білецький. В коротких

словах характеризує він організацію збройної сили Укр. Нар. Республіки, ті труднощі з якими доводилось при тому зустрічатися та ту роль, яку відіграв при тому бл. пам'яті Покійний Головний Отаман С. Петлюра. Він висловлює надію, що юзацтво і старшина Армії УНР на перший заклик її провідників стануть під прапори збройної боротьби і понесуть визволення рідному народові. «Нехай живе Українська Армія!.. Слава борцям за незалежність Українського Народу!».. Цими словами закінчив свою промову полк. С. Білецький. Оваційні оплески з'їзду були відповіддю на його промову. В піднесеному настрої відспівано національний гімн. Далі одногласно й з оплесками приймає з'їзд рівно ж і пропозицію полк. Білецького на десяту річницю існування Української Армії телеграфічно привітати військового міністра ген. В. Сальського та просити його переслати поздоровлення і привітання родині покійного Головного Отамана, його заступників — А. М. Лівницькому та прем'єр-міністрові В. Прокоповичеві.

З привітальною промовою звернувся після цього до з'їзду представник Т-ва Допомоги українським емігрантам у Львові — п. Петренко. Далі було зачитано привітання різних осіб і організацій і приступлено до обрання Управи Відділу УЦК в Станіславові, до якої й вийшли: Г. Мінченко-Сіяшовський (голова), полк.

С. Білецький (заступник голови) п. п. П. Гаценко і П. Гуренюк (скарбник і секретарь) та п. Лопушенко. До Ревізійної Комісії Відділу обрано — п. п. Будзилло (голова), Гончаренка, Петруся та Любовівського.

Голова Укр. Центр. Ком-ту дав з'їздові інформації про сучасний стан української визвольної боротьби, про життя і діяльність української еміграції в Польщі, Чехословаччині, Румунії і Франції та про діяльність Укр. Центр. Ком-ту у Польщі.

З'їздом було прийнято таку резолюцію: «З'їзд української політичної еміграції на Станіславщині, сточуки непохитно на ґрунті суверенних прав українського народу, згідно з декларацією Уряду УНР з дня 12. VI 26 ухвалив — висловити Урядові УНР своє повне довірря і запевнити йому своє попертя в дальшій праці, закликаючи до цього всю українську еміграцію».

* * *

— П о ш у к у ю т ь. Український Центральний Комітет в Польщі, на прохання дружини п. Парасківа, розшукує емігранта Миколу Парасківа, який 15 червня 1926 року виїхав до Франції на завод Крезю.

— П о ш у к у ю т ь. Навчитель Хв. Гуленко, був. сотник армії УНР — Selo Liesnja Moiney з р. Prujavor. Yougoslavie — розшукує сот. армії УНР Семена Зелінського.

З М І С Т.

Париж, неділя, 3 липня 1927 року — ст. 1. — А. Б. Перспективи нашої культури — ст. 4. — М. С. Сокілство і спорт, II. — ст. 6. — Ф. Ернст. Життя і наукова діяльність Д. Щербаківського — ст. 9. — Ст. Сіроп о л к о. Пам'яті М. Шугавського — ст. 12. — ***. XI Конгрес Унії Товариств Ліги Націй — ст. 13. — Д. м. Геродот. Під прапором державности — ст. 14. — O b s e r v a t o r. З міжнародного життя — ст. 18. — З преси — ст. 21. — Х р о н і к а. — З Великої України — ст. 23. — На українських землях — ст. 30. — З життя еміграції: в Польщі — ст. 30.

Редакція і Адміністрація: 19, rue des Gobelins, Paris XIII.

Поштова адреса: «Le Trident» (Tryzoub). Boîte post. № 15. Paris XIII.

Редагує—Комітет.

Адміністратор: *Іл. КОСЕНКО*

Le Gérant : Mme Jeanne de Carvalho Gerzain.

Soc. Anon. Imprimerie de Navarre, 5, rue des Gobelins, Paris.